

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กและเยาวชน โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้สวนยางพารา บ้านดงต้อง ตำบลผาตั้ง อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี ซึ่งเป็นการผสมวิธีคิดและระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพร่วมกัน โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาฐานกิจกรรมการเรียนรู้การพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กและเยาวชนผ่านกรณีปัญหาท้องถิ่นเรื่องสวนยางพารา บ้านดงต้อง ตำบลผาตั้ง อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย 2) เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้การพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กและเยาวชน โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้สวนยางพารา และ 3) เพื่อศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การพัฒนาทักษะชีวิต ของเด็กและเยาวชน โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้สวนยางพารา กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนในระบบการศึกษา จำนวน 17 คน และกลุ่มเด็กที่ศึกษาอยู่นอกระบบการศึกษาและการศึกษาตามอัธยาศัย จำนวน 3 คน ซึ่งทั้งหมดเป็นกลุ่มเด็กและเยาวชน ที่มีอายุระหว่าง 6-13 ปีที่ให้ความสนใจและสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กและเยาวชน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้ ประกอบด้วย 1) แบบสำรวจความต้องการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กและเยาวชน 2) แบบประเมินทักษะชีวิตของเด็กและเยาวชน 3) แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมทักษะชีวิตของเด็กและเยาวชน 4) แบบสัมภาษณ์ และ 5) แบบบันทึกการประชุมการสนทนากลุ่ม การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองและผู้ช่วยผู้วิจัย 1 ท่าน โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ และเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้เครื่องมือการจัดการความรู้ ได้แก่ การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การถอดบทเรียน สังเคราะห์แก่นความรู้จากชุดกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดการความรู้และแผนบันทึก แผนที่ในตัวตน การจัดเวทียืนยันความน่าเชื่อถือข้อมูล แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยวิเคราะห์ข้อมูลระดับความต้องการการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กและเยาวชน ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้สวนยางพารา สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าร้อยละ

สรุปผล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพปัญหา บริบท สำรวจความต้องการในการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กและเยาวชน ศึกษาบริบทของแหล่งเรียนรู้และศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับอาชีพเกษตรกร วัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ความเชื่อและเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตเกษตรกรสวนยางพารา และนำข้อมูลมาออกแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กและเยาวชน ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้สวนยางพารา ซึ่งพอสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สภาพปัญหาความต้องการในการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กและเยาวชนบ้านคงต้อง ศึกษาถึงบริบทของแหล่งเรียนรู้และศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับอาชีพ วัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ความเชื่อที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตเกษตรกรสวนยางพารา

1.1 สภาพปัญหาและสภาพบริบทของชุมชนบ้านคงต้อง จากการศึกษาเอกสารรายงาน การสัมภาษณ์จากคนในชุมชน พบว่า บ้านคงต้องเป็นชุมชนที่อาศัยกันอยู่ บนภูเขา อาชีพหลักคืออาชีพเกษตรกรสวนยางพารา โดยมีการทำสวนยางพารามากถึงร้อยละ 70 ของจำนวนครัวเรือน บางคนมีสวนยางพาราเป็นของตัวเอง บางคนทำงานรับจ้างทั่วไปในสวนยางพารา ฐานะทางครอบครัวส่วนใหญ่ค่อนข้างยากจน เวลาส่วนใหญ่จึงอยู่ในสวนยางพาราเป็นหลัก เด็กและเยาวชนของหมู่บ้านส่วนใหญ่ศึกษาอยู่ที่โรงเรียนบ้านคงต้อง โรงเรียนในตำบลอำเภอ หรือต่างอำเภอ หรือบางคนศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ่อแม่ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีเวลาให้กับเด็กและเยาวชนน้อย ให้เวลาในการอบรมสั่งสอน ลูกหลานน้อย เพราะเวลาส่วนใหญ่จะเป็นการทำงานในสวนยางพารา จึงทำให้เด็กและเยาวชนของที่นี่มีการใช้เวลาว่างที่ไม่เกิดประโยชน์ ขาดทักษะชีวิตในการอยู่ในสังคม ที่ไม่อาจจะพึ่งพาตนเองได้ เด็กและเยาวชนที่มีความไม่กล้าแสดงออก ไม่กล้าคิดและตัดสินใจด้วยตัวเอง มีอารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงง่ายและยังไม่สามารถจัดการกับอารมณ์ของตนเองได้อย่างเหมาะสม มีการแก้ไขปัญหอย่างไม่ถูกวิธี อีกทั้งสภาพแวดล้อมในชุมชนนี้มีแหล่งอบายมุข แหล่งมอมเมาหรือแหล่งยั่วยุ ที่อาจก่อให้เกิดเด็กและเยาวชนหลงทางในทางที่ผิดหรือไม่ถูกต้องได้ง่ายในอนาคต ปัญหาเหล่านี้ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชน ทางชุมชนและโรงเรียนในชุมชนมีข้อเสนอแนะให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตให้กับเด็กและเยาวชน โดยใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่นและให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการออกแบบฐานการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบท สิ่งแวดล้อม ทรัพยากร ภูมิปัญญาและอัตลักษณ์

ที่มีอยู่ในท้องถิ่น เพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนาทักษะชีวิตให้กับเด็กและเยาวชน โดยผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับฐานการเรียนรู้สวนยางพาราบ้านดงต้อง

1.2 สภาพความต้องการในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กและเยาวชน ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้สวนยางพารา บ้านดงต้อง ตำบลผาตั้ง อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย มีความต้องการในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กและเยาวชน ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้สวนยางพารา ต้องการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ การดำเนินชีวิตประจำวัน อาชีพ และการเกษตรกรรมในบริบทท้องถิ่นของตนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 50 ต้องการให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ คิดเป็นร้อยละ 55 ต้องการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตเกี่ยวกับรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40 ต้องการจัดการเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง คิดเป็นร้อยละ 40 เท่ากัน ต้องการใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในช่วงวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 85 ต้องการใช้สื่อ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาทักษะชีวิตโดยใช้สื่อสถานที่จริง มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 50

1.3 สภาพบริบทของชุมชนเกี่ยวกับสวนยางพารา พบว่า จังหวัดหนองคาย เป็นอีกหนึ่งจังหวัดที่มีการปลูกยางพารามากเป็นลำดับต้นๆของประเทศ อีกทั้งจังหวัดหนองคายเป็นจังหวัดที่มีการปลูกยางพารามากที่สุดในภาคอีสาน และเช่นกันกับบ้านดงต้อง ตำบลผาตั้ง อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย ก็มีการปลูกยางพาราเป็นอาชีพมานานหลายปีแล้ว ชาวบ้านดงต้องจึงมีความผูกพัน โกลัซิดและเห็นความสำคัญของสวนยางพารามาก วิถีชีวิตชาวสวนยางพารานั้นนับได้ว่าตั้งแต่ตื่นนอน ไปจนถึงก่อนเข้านอนแล้วแต่มีความผูกพันกันยิ่งนัก ชาวบ้านจะมีพิธีบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อขอพรให้สวนยางของตนเองนั้นปลอดภัยจากอันตราย ที่อาจก่อเกิดความเสียหายกับสวนยางของตนเอง และทุกๆหลังฤดูมรสุมหรือหลังฤดูฝนผ่านชาวบ้านจะมีพิธีบายศรีสู่ขวัญให้กับต้นยางพารา เพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจแก่เจ้าของสวนยางพารา หรือให้แก่ต้นยางที่บอบช้ำจากฤดูกาลมรสุมนั่นเอง

1.4 แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับอาชีพเกษตรกร วัฒนธรรมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ความเชื่อ ที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตเกษตรกรสวนยางพารา จากการสำรวจพบแหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพเกษตรกร วัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ความเชื่อ ที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตเกษตรกรสวนยางพาราบ้านดงต้อง คือ สวนยางพาราบ้านดงต้อง แหล่งเรียนรู้

เศรษฐกิจพอเพียง ตลาดและสหกรณ์กลางยางพารา โรงงานทำยางแผ่น วัดถ้ำศรีมงคล และภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 7 คน ได้แก่ 1) นายสายันต์ มูลทาทอง 2) นางแพรทองธาร มูลทาทอง 3) นางสร ศรีวงษ์ 4) นางทองมี จันทน์ผา ครูภูมิ 5) นายอนุชิต สุวรรณวงศ์ 6) นายพุฒิชาณ วัฒนรัตนเดช และ 7) นายชนะชัย แซ่ตั้ง

2. การจัดกระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กและเยาวชน ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้สวนยางพาราบ้านคางต้อง ตำบลผาตั้ง อำเภอสังขม จังหวัดหนองคาย

2.1 การออกแบบกระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กและเยาวชน ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้สวนยางพาราบ้านคางต้อง ตำบลผาตั้ง อำเภอสังขม จังหวัดหนองคาย

ผู้วิจัยและผู้เกี่ยวข้องได้วางแผนการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กและเยาวชน ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้สวนยางพาราบ้านคางต้อง ตำบลผาตั้ง อำเภอสังขม จังหวัดหนองคาย โดยศึกษาวิเคราะห์หัวข้อชีวิต จากพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาทั้งในระบบนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ว่าด้วยการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ตามความต้องการ ตามความถนัด และตามความสนใจของตนเอง ซึ่งการจัดการเรียนรู้เกิดได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ และต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล การฝึกหัดทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาได้ด้วยตัวเอง และจุดเน้นจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ซึ่งให้ความสำคัญของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยที่มีการสั่งสม สืบทอด และรักษากัน ไว้อย่างรู้คุณค่า โดยมีปราชญ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ จึงจำเป็นต้องใช้ความร่วมมือและพัฒนาเพื่อให้เกิดการถ่ายทอด สืบค้น ถอดความรู้ รวบรวมพัฒนาและไปใช้ประโยชน์ได้จริงในชีวิตประจำวันหรือในบริบทของท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ และมาตรฐานทักษะชีวิตของเด็กและเยาวชนตามที่องค์การอนามัยโลกกำหนด นำมาบูรณาการหลอมรวมเป็นทักษะชีวิตของเด็กและเยาวชนบ้านคางต้อง ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้สวนยางพารา 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านทักษะการตัดสินใจ 2) ทักษะการจัดการกับปัญหา 3) ด้านทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล และ 4) ทักษะการจัดการกับอารมณ์ และได้จัดประชุมกลุ่มแบบย่อยเพื่อระดมความคิดโดยใช้ข้อมูลจากการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา บริบทของชุมชน แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น มาเป็นข้อมูลประกอบการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สวนยางพาราที่ ประกอบด้วย 3 ฐานการเรียนรู้ และ 5 กิจกรรมการเรียนรู้

2.2 การจัดกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กและเยาวชน ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้สวนยางพารา บ้านคงต้อง ตำบลผาตั้ง อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย ทั้ง 3 ฐานการเรียนรู้ และ 5 กิจกรรมการเรียนรู้ เด็กและเยาวชนมีทักษะชีวิตหลังการจัดกิจกรรม ทั้ง 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านทักษะการตัดสินใจ พบว่า เด็กและเยาวชนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง สามารถดูแลตนเองและเพื่อน โดยที่ไม่พึ่งคนอื่นถ้าไม่เกินความสามารถของตน สามารถใช้ไหวพริบตามสถานการณ์ที่เหมาะสม สามารถคิดและตัดสินใจในสถานการณ์ฉุกเฉินได้อย่างถูกต้อง 2) ด้านทักษะการจัดการกับปัญหา พบว่า เด็กและเยาวชนสามารถควบคุมสติและอารมณ์ได้ และมีการคิดร่วมกันกับผู้อื่นเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาได้อย่างมีระบบ และเมื่อเจอสถานการณ์ที่ย่ำแย่เด็กและเยาวชนได้มีการให้กำลังใจตนเองและผู้อื่นมากกว่าที่จะคำทอและกล่าวโทษผู้อื่น และมีการวางแผนในการทำงานไม่ว่าจะเป็นงานเดี่ยวหรืองานส่วนรวมได้เป็นอย่างดี 3) ด้านทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล พบว่า เด็กและเยาวชนมีการพูดคุย หักทายและการสื่อสารด้วยความเป็นมิตร มีการพูดคุยในเรื่องธรรมดาทั่วไปเกี่ยวกับตนเอง มีการใช้ภาษาพูด ภาษากายและการวางตัวที่เหมาะสมกับสภาพบริบทของสังคมหรือตามสถานการณ์นั้นๆ ได้ มีการให้เกียรติต่อผู้อาวุโส และการปฏิบัติตัวได้อย่างเหมาะสมในการเข้าหาผู้ใหญ่ มีการแสดงออกทางความคิดที่เหมาะสมตามสถานการณ์ และ 4) ด้านทักษะการจัดการกับอารมณ์ พบว่า เด็กและเยาวชนสามารถที่จะจัดการกับอารมณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสมตามสถานการณ์ และยอมรับตามที่เป็นจริง มีความอดทน มีความสามัคคี และมีสมาธิจดจ่อกับสิ่งที่กำลังทำมากขึ้น มีใช้คำพูดแสดงความรู้สึกแทนการกระทำในกรณีที่ตัวเองรู้สึกโกรธ เช่น เพื่อนผิมนัด หรือเมื่อมีเรื่องทุกข์ใจหรือเครียดเด็กและเยาวชนมีการปรึกษาเพื่อนสนิทที่ไว้ใจหรือผู้ใหญ่ที่เราให้ความเคารพนับถือ

2.3 การจัดกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กและเยาวชน ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้สวนยางพาราบ้านคงต้อง ตำบลผาตั้ง อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย ทั้ง 3 ฐานการเรียนรู้ 5 กิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า เด็กและเยาวชนมีทักษะชีวิตภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.62$, S.D.= 0.58) คิดเป็นร้อยละ 72.49 เมื่อพิจารณารายละเอียดเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) ด้านทักษะการตัดสินใจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.86$, S.D.= 0.54) คิดเป็นร้อยละ 77.33 2) ด้านทักษะการจัดการกับปัญหา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.56$, S.D.= 0.58) คิดเป็นร้อยละ 71.33 3) ด้านทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.53$, S.D.= 0.53) คิดเป็นร้อยละ 70.66 4) ด้านทักษะการจัดการกับอารมณ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.53$, S.D.= 0.53) คิดเป็นร้อยละ 70.66 และเมื่อพิจารณาพัฒนาการทักษะชีวิตของ

เด็กและเยาวชน พบว่าทักษะชีวิตรายด้านทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับที่สูงขึ้นเป็นลำดับทุกด้าน และเมื่อเปรียบเทียบผลการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กและเยาวชนก่อนและหลังการจัดกิจกรรม พบว่า ทักษะชีวิตของเด็กและเยาวชนหลังการจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรม โดยก่อนการจัดกิจกรรมเด็กและเยาวชนมีทักษะชีวิต อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.83$, S.D.=0.64) คิดเป็นร้อยละ 56.83 และหลังการจัดกิจกรรมเด็กและเยาวชนมีทักษะชีวิต อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=3.62$, S.D.= 0.58) คิดเป็นร้อยละ 72.49

2.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการจัดเวทียืนยันข้อมูลของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการวิจัยมีความคิดเห็นตรงกันว่า ข้อมูลที่ผู้วิจัยนำเสนอมาทั้งหมดเป็นข้อมูลที่มีความถูกต้อง แม่นยำ สมบูรณ์ เป็นธรรม และมีความน่าเชื่อถือของการวิเคราะห์ข้อมูล และยืนยันข้อมูลว่า เด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กและเยาวชน ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้สวนยางพาราบ้านดงต้อง ตำบลผาตั้ง อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย ได้รับการพัฒนาทักษะชีวิตให้สามารถพึ่งตนเองได้ มีความพอประมาณ มีการแสวงหาความรู้ มีการจัดการกับอารมณ์และการใช้ชีวิตร่วมกับคนอื่นได้อย่างเหมาะสม ใช้ความรู้ในการทำงาน มีความสามัคคี และเห็นประโยชน์แก่ส่วนรวม สามารถนำความรู้ที่ได้มาใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน และพร้อมที่จะเป็นพลเมืองที่ดีของชุมชนและประเทศชาติบ้านเมืองต่อไปนั้นเป็นจริงทุกประการ นอกจากนี้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สวนยางพาราบ้านดงต้อง ยังเป็นการปลูกฝังความรัก ความภูมิใจในทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตน ทั้งยังได้ปลูกฝังค่านิยมความเป็นเกษตรกรให้กับเด็กและเยาวชน ได้เห็นคุณค่าและความสำคัญของอาชีพที่บรรพบุรุษเราได้สร้างสั่งสมมา ซึ่งถือได้ว่าเป็นอาชีพกระดูกสันหลังของประเทศเรา สร้างความภูมิใจในความเป็นลูกเกษตรกรให้รู้สึกรักและหวงแหนและอยากสืบทอดความเป็นเกษตรกรให้กับรุ่นต่อไป ผู้เข้าร่วมเวทียืนยันข้อมูลมีความพึงพอใจในกระบวนการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กและเยาวชน สมควรให้มีการเผยแพร่กระบวนการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กและเยาวชน สำหรับครู อาจารย์ หรือผู้ที่สนใจได้นำ ไปใช้ในการพัฒนาทักษะชีวิตให้กับเด็กและเยาวชนต่อไป และควรจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดไป

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพปัญหา บริบทและความต้องการในการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กและเยาวชน ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้สวนยางพาราบ้านดงต้อง ศึกษาบริบทของแหล่งเรียนรู้และศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับอาชีพเกษตรกรสวนยางพาราวิถีชีวิต ความเชื่อและเชื่อมโยงกับสวนยางพาราบ้านดงต้อง และศึกษากระบวนการจัดกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กและเยาวชน ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้สวนยางพารา กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ เด็กและเยาวชนบ้านดงต้องที่กำลังศึกษาทั้งในระบบ โรงเรียน นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จำนวน 20 คน ผู้วิจัยมีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายผล ดังนี้

จากการศึกษาพบว่า เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 70 ทางครอบครัวมีฐานะยากจน ขาดทักษะที่สำคัญในการดำเนินชีวิตร่วมกันในสังคม ไม่สามารถพึ่งตนเองได้ ไม่กล้าตัดสินใจได้ด้วยตัวเอง และขาดการอนุรักษ์ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น มีการแก้ปัญหาอย่างไม่ถูกต้องและมีการจัดการกับอารมณ์ในวิธีที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งปัญหาเหล่านี้ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชน ทางชุมชนและโรงเรียนในชุมชนมีข้อเสนอแนะให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตให้กับเด็กและเยาวชน โดยใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น และให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในออกแบบฐานการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบท สิ่งแวดล้อม ทรัพยากร ภูมิปัญญาและอัตลักษณ์ที่มีอยู่ในท้องถิ่น เพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนาทักษะชีวิตให้กับเด็กและเยาวชน โดยผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับฐานการเรียนรู้สวนยางพาราบ้านดงต้อง สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กและเยาวชนบ้านดงต้อง พบว่า เด็กและเยาวชนในชุมชนขาดทักษะในการดำเนินชีวิตเนื่องด้วยสาเหตุหลายประการ จึงเป็นเหตุผลที่ต้องมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้กับเด็กและเยาวชน และเน้นการสร้างทักษะด้านการอยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง โดยให้สังคมมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม ส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือของชุมชนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กและเยาวชน ผ่านกิจกรรมสวนยางพาราชุมชนบ้านดงต้อง โดยใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับ กรมวิชาการ (2539 : 3) ที่ว่าการเรียนรู้และปัจจัยที่เกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตสู่การพัฒนาที่มั่นคงและยั่งยืนด้วยการผสมผสานความรู้ระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นกับวิทยาการสมัยใหม่เข้าด้วยกัน โดยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามา

ส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับท้องถิ่นและใกล้ชิดกับตัวผู้เรียนซึ่งส่งผลให้การเรียนรู้นั้นมีความหมายต่อผู้เรียนและจะต้องเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องและมีความสัมพันธ์ต่อวิถีชีวิตประจำวันของผู้เรียน และสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (2542 : 8-9) มาตรา 24 ว่าด้วย การจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการ โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่าง ระหว่างบุคคล ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กและเยาวชน โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้สวนยางพารา ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้สวนยางพาราบ้านดงต้องประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ที่แบ่งเป็น 3 ฐานการเรียนรู้ และ 5 กิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้

ฐานการเรียนรู้ที่ 1 ดงต้องบ้านฉัน ยางพาราบ้านเรา ประกอบด้วย กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1 เรียนรู้บ้านดงต้อง เป็นการเรียนรู้ประวัติศาสตร์และบริบทของบ้านดงต้อง ประวัติการปลูกยางพาราในชุมชน กิจกรรมที่ 2 วิถีชีวิตชาวสวนยางพารา เป็นการศึกษาศึกษาและติดตามวิถีชีวิตชาวสวนยางพารา ความรู้เกี่ยวกับยางพาราและครุภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อนำมาสำรวจและศึกษาความต้องการในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต

ฐานการเรียนรู้ที่ 2 เรียนรู้สวนยาง เสริมสร้างทักษะชีวิต ประกอบด้วย กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1 ยางพาราบ้านฉัน กิจกรรมนำสนุก เป็นการศึกษาศึกษาเรียนรู้เรื่องยางพาราในทางวิทยาศาสตร์และเรียนรู้กิจกรรมต่างๆที่มีในสวนยาง ที่เน้นการเรียนรู้จากสถานการณ์จริง กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2 กิจกรรมสวนยางเสริมสร้างทักษะชีวิต เป็นการลงมือปฏิบัติจริงจากสถานการณ์และครุภูมิปัญญาโดยตรง เช่น กิจกรรมการเลือกพื้นที่ปลูกยาง การวิเคราะห์ดิน ปลูกยางที่เหมาะสม การกรีดยาง การหยอดน้ำกรด การเก็บยางพาราจากต้น การคาดคะเนสภาพอากาศและการทำยางแผ่น เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้สามารถสอนเสริมสร้างทักษะชีวิตให้กับเด็กและเยาวชนได้โดยตรง

ฐานการเรียนรู้ที่ 3 สรรสร้างชิ้นงานจากประสบการณ์ชีวิตจริง กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1 บทสรุปด้วยชิ้นงาน เป็นการสร้างสรรค์ผลงานที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ในกิจกรรมการเรียนรู้สวนยางพารา เช่น แผนที่ชุมชน แผนที่ภูมิปัญญา แบบจำลองศูนย์การเรียนรู้ แบบจำลองต้นยางพาราและแบบจำลองวิถีชีวิตชาวสวนยางพารา สิ่งประดิษฐ์จาก

สวนยางพารา สมุดเรื่องเล่าชาวสวน สมุดเรื่องเล่าชาวบ้าน การทำปูนปลาสเตอร์จากแม่พิมพ์ที่ทำจากยางพารา เป็นต้น

3. ผลจากการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กและเยาวชน โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้สวนยางพารา บ้านดงต้อง ตำบลผาตั้ง อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย พบว่า เด็กและเยาวชนมีทักษะชีวิตอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.62$, S.D.= 0.58) ทักษะชีวิตของเด็กและเยาวชนหลังการจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรม ซึ่งก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้เด็กและเยาวชนมีทักษะชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.83$, S.D.= 0.64) จากการสังเกตพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน พบว่า ด้านทักษะการตัดสินใจ เด็กและเยาวชน มีไหวพริบและความสามารถในการคิดตัดสินใจ การแก้ไขปัญหา มีความคิดริเริ่มคิดสร้างสรรค์และนำผลที่เกิดขึ้นมาใช้ในชีวิตประจำวัน ได้ด้วยตนเอง ด้านทักษะการจัดการกับปัญหา พบว่า เด็กและเยาวชนมีการเผชิญกับปัญหาด้วยสติ มีการให้กำลังใจตนเองและผู้อื่น สามารถเรียนรู้ถึงความผิดพลาดจากผลลัพธ์ของการแก้ปัญหา มากกว่าที่จะตำหนิตนเองและกล่าวหาผู้อื่น ด้านทักษะการสร้างสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เด็กและเยาวชนมีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างตนเองและผู้อื่น เข้าใจความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นและรู้จักวางตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ และมีความสามารถในการรักษาสัมพันธ์ไว้ได้ยืนยาว ทำให้สามารถอยู่ในสังคมและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ด้านทักษะการจัดการกับอารมณ์ พบว่า เด็กและเยาวชนมีความสามารถที่จะจัดการกับอารมณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสมและสามารถยอมรับกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงได้ สามารถเข้าใจความเหมือนหรือความแตกต่างระหว่างบุคคล ในด้านความสามารถ เพศ วัย ระดับการศึกษา ศาสนา อาชีพและช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อได้รับความเดือดร้อน ซึ่งสอดคล้องกับวีไลรัตน์ เข้มจอหอ และเยาวนิจ กิตติธรรกุล (2550 : 117-119) ได้วิจัย เรื่องกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและสังคมของกลุ่มแกนนำเยาวชนตำบลลำสินธุ์ กิ่งอำเภอศรีนครินทร์จังหวัดพัทลุง พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้จำนวน 8 กิจกรรม โดยเริ่มต้นจากการเข้าใจตัวเองแล้วเชื่อมโยงสู่สังคม ทำให้กลุ่มเป้าหมายมีพัฒนาการอย่างเป็นขั้นตอนต่อเนื่อง และนพวรรณ วงศ์วิชัยวัฒน์ (2547 : 105-107) วิจัยเรื่องการพัฒนาทักษะชีวิตในการปฏิบัติตนให้รอดพ้นจากปัญหาสังคม โดยใช้การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลอง นอกจากนี้นักเรียนสามารถนำความรู้เกี่ยวกับทักษะชีวิตไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อป้องกันปัญหาสังคมทั้ง 4 ปัญหา ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อตนเอง พร้อมทั้งนำความรู้ที่ได้ไปช่วยเหลือและแนะนำผู้อื่นอีกด้วย และบีทมา อรรถแสง (2554 : 196-197) วิจัยเรื่องการพัฒนาทักษะชีวิตของ

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ศาลหลักเมืองมหาสารคาม พบว่านักเรียนสามารถพึ่งตนเองได้โดยไม่ต้องพึ่งคนอื่นทั้งการเรียนและการทำงานที่ได้รับผิดชอบที่บ้าน นักเรียนตระหนักไว้ในตนเองเข้าใจตนเอง สามารถควบคุมอารมณ์และทำงานที่ตนถนัด มีการประเมินตนเองทั้งด้านการแสดงออกทางกาย วาจา ใจ นักเรียนสามารถแสวงหาความรู้และนำความรู้มาใช้ในการทำงานได้อย่างมีความสุข มีความรักความสามัคคีในหมู่คณะและเสียสละเพื่อส่วนรวม ซึ่งเกิดจากการที่นักเรียนได้เรียนรู้โดยการฝึกปฏิบัติจริงจากภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการทำงานเป็นกลุ่มฝึกการอยู่ร่วมกับสังคมตามวิถีชีวิตของชุมชน ทำให้นักเรียนได้รับองค์ความรู้ มีความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต ซึ่งเป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่างๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ฉะนั้นเด็กและเยาวชนสามารถนำความรู้และทักษะชีวิตที่เกิดขึ้นไปใช้ในการชีวิตประจำวันได้ เพื่อให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และสืบสานภูมิปัญญาอันเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านคงต้องสืบต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงบริบทของชุมชนอย่างต่อเนื่อง และขับเคลื่อนอย่างจริงจัง โดยผ่านแหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด
2. ทางชุมชนต้องการนักวิชาการหรือนักวิจัยที่สามารถมาเชื่อมโยงกิจกรรมการเรียนรู้ระหว่างครูภูมิปัญญาในชุมชนกับเด็กและเยาวชน
3. ผู้จัดกิจกรรมต้องมีการเตรียมความพร้อมในการเข้าหาชุมชน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สามารถพูดคุย รับฟังและแลกเปลี่ยนความรู้กับชุมชนได้
4. ต้องมีแผนการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับท้องถิ่นเพื่อที่จะให้ชุมชนได้ใช้ความรู้ความสามารถในการพัฒนาคนและชุมชนของตนเอง
5. การทำวิจัยชุมชนผู้วิจัยจะต้องอาศัยความร่วมมือ การช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างคนในชุมชนจึงจะสามารถดำเนินงานเพื่อที่จะทำให้งานวิจัยบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้